

SADRŽAJ

Predgovor prvom izdanju	Strana XVII
Skraćenice	XIX

1. UVOD

1.1. Saobraćaj, štetne posledice saobraćaja, bezbednost saobraćaja	3
1.2. Značaj saobraćaja za razvoj društva	5
1.3. Najznačajnije specifičnosti (prednosti i nedostaci) pojedinih grana saobraćaja	9
1.3.1. Drumski saobraćaj	9
Istorijat drumskog saobraćaja	9
Specifičnosti drumskog saobraćaja	10
Buduće mesto i uloga drumskog prevoza u saobraćajnom sistemu .	11
1.3.2. Šinski (železnički) saobraćaj	11
Istorijat šinskog saobraćaja	11
Specifičnosti šinskog saobraćaja	12
Buduće mesto i uloga šinskog prevoza u saobraćajnom sistemu .	13
1.3.3. Vodni saobraćaj	13
Istorijat vodnog saobraćaja	13
Specifičnosti vodnog saobraćaja	14
Buduće mesto i uloga vodnog prevoza u saobraćajnom sistemu .	15
Vodni saobraćaj nije pogodan za prevoz putnika, osim u slučajevima:	15
1.3.4. Vazdušni saobraćaj	15
Istorijat vazdušnog saobraćaja	15
Specifičnosti vazdušnog saobraćaja	16
Buduće mesto i uloga vazdušnog prevoza u saobraćajnom sistemu	17
1.3.5. Savremene koncepcije saobraćajne politike Evrope	18

	Strana
1.4. Razvoj teorijske misli o bezbednosti saobraćaja (pristupi rešavanju problema bezbednosti saobraćaja)	19
1.4.1. Saobraćajne nezgode su retki i pojedinačni slučajevi (šta se to događa?)	19
1.4.2. Nebezbednost saobraćaja je društveni problem (zašto se to događa?)	20
1.4.3. Prvi pokušaji upravljanja i obuzdavanja rasta saobraćajnih nezgoda (kako se to događa?)	21
1.4.4. Zaštitni sistem omogućuje kontinuirano smanjivanje broja i posledica saobraćajnih nezgoda (sistem upravljanja)	23
1.5. Osnovni preduslovi za upravljanje u oblasti bezbednosti saobraćaja	26
1.6. Postignuti rezultati i stanje bezbednosti saobraćaja	28
1.6.1. Osnovna obeležja bezbednosti saobraćaja u odabranim zemljama	28
1.6.2. Suštinska razlika između razvijenih i nerazvijenih zemalja u oblasti bezbednosti saobraćaja	31
1.6.3. Cena upravljanja bezbednošću saobraćaja	35
Literatura	36

2. SAOBRAĆAJNO PRAVO

2.1. Pojam saobraćajnog prava	39
2.2. Međunarodne organizacije i udruženja	40
2.3. Izvori saobraćajnog prava	43
2.3.1. Međunarodni izvori saobraćajnog prava	43
2.3.2. Unutrašnji izvori saobraćajnog prava	43
2.3.3. Međunarodni izvori drumskog saobraćajnog prava	44
2.3.4. Unutrašnji izvori drumskog saobraćajnog prava	46
2.4. Predmet saobraćajnog prava	48
2.5. Subjekti saobraćajnog prava	48
2.6. Poslovi prevoza u drumskom saobraćaju	49
2.6.1. Prevoz putnika i prtljaga	50
Zaključivanje ugovora, osnovni sadržaji ugovora	50
Prava i obaveze prevozioca i putnika	51
Štetni događaji – odgovornost i naknada štete u prevozu putnika i prtljaga	52
2.6.2. Prevoz robe	53
Formalni i neformalni ugovori	53
Obaveze prevozioca i pošiljaoca, vršenje utovara i istovara robe	54
Pojam i sadržaj tovarnog lista	54
Prenosivi tovarni list	55
Štetni događaji – odgovornost i naknada štete u prevozu robe	56
Literatura	56

3. NAUČNA OBLAST BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA

3.1. Nauka i saobraćajna nauka	61
3.2. Bezbednost saobraćaja kao naučna disciplina	62
3.3. Predmet i ciljevi bezbednosti saobraćaja	63
3.3.1. Predmet bezbednosti saobraćaja	63
3.3.2. Ciljevi bezbednosti saobraćaja	64
3.3.3. Aktivna i pasivna bezbednost saobraćaja	64
3.4. Naučne metode i metodologija	65
3.5. Metode bezbednosti saobraćaja	67
3.5.1. Metod merenja	67
3.5.2. Statistički metod	67
3.5.3. Metod ankete	69
3.5.4. Metod naučnog posmatranja (proučavanje ponašanja i interakcija)	70
3.5.5. Metod eksperimenta	71
3.5.6. Metod komparacije – upoređivanja	73
3.5.7. Case Study metoda	73
3.5.8. Ekspertska metoda	74
3.5.9. Mesto i uloga javnosti	74
3.6. Teorije saobraćajnih nezgoda	75
3.6.1. Teorija slučaja	75
3.6.2. Teorija zaraze	76
3.6.3. Teorija sklonosti	76
3.6.4. Spell teorija	77
3.7. Merenje nivoa bezbednosti saobraćaja	77
3.7.1. Direktni pokazatelji bezbednosti saobraćaja	78
Javni rizik – trenutno stanje	81
Javni rizik – uspostavljeni trend	83
Saobraćajni rizik – trenutno stanje	84
Saobraćajni rizik – uspostavljeni trend	86
Dinamički saobraćajni rizik – trenutno stanje	88
Dinamički saobraćajni rizik – uspostavljeni trend	90
Procene nivoa bezbednosti u pojedinim slučajevima	92
3.7.2. Indirektni pokazatelji bezbednosti saobraćaja	93
3.7.3. Ostale metode ocenjivanja bezbednosti saobraćaja	96
3.8. Analiza bezbednosti saobraćaja na području	96
Literatura	99

4. OSNOVNI FAKTORI BEZBEDNOSTI DRUMSKOG SAOBRAĆAJA

4.1. Čovek kao faktor bezbednosti saobraćaja	105
4.1.1. Pol	105
4.1.2. Starost učesnika u saobraćaju	106
4.1.3. Sposobnosti	108

	Strana
4.1.4. Znanja – obrazovanje i obuka	110
4.1.5. Stavovi	111
4.1.6. Iskustvo	112
4.1.7. Ponašanje	114
4.1.7.1. Brzina vozila u saobraćaju	114
4.1.7.2. Prolazak na crveno svetlo	117
4.1.7.3. Preticanje na mestima zabrana i u opasnim situacijama ...	119
4.1.7.4. Nepoštovanje prvenstva prolaza	120
4.1.7.5. Nedržanje bezbednog odstojanja između vozila	120
4.1.8. Vožnja pod uticajem	120
4.1.9. Umor	123
4.1.10. Nekorišćenje sistema zaštite	123
4.1.10.1. Upotreba sigurnosnih pojaseva	123
4.1.10.2. Kacige za motocikliste i bicikliste	124
4.1.10.3. Zaštita dece u vozilu	124
4.1.11. Ostali elementi faktora čovek	125
4.2. Vozilo kao faktor bezbednosti saobraćaja	125
4.2.1. Masa vozila	126
4.2.2. Konstrukcija vozila	127
4.2.3. Oprema vozila	127
4.3. Put kao faktor bezbednosti saobraćaja	130
4.3.1. Vrsta puta	130
4.3.2. Trasa puta	131
4.3.3. Prosečan broj priključnih puteva (raskrsnica)	131
4.3.4. Stanje kolovoza	131
4.3.5. Prepreke pored puta	132
4.4. Okolina kao faktor bezbednosti saobraćaja	133
Literatura	135

5. PROPISI U OBLASTI BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA

5.1. Primena zakona i promena ponašanja u saobraćaju	139
5.1.1. Očekivana vrednost kazne i promena ponašanja	140
5.1.2. Opšti i specifični rizik kontrole	141
5.1.3. Objektivni i subjektivni rizik kontrole i kažnjavanja	142
5.1.4. Konačno, šta želimo i kako to postići	142
5.2. Donošenje i primena propisa u bezbednosti saobraćaja	143
5.2.1. Formiranje stručnih stavova	144
5.2.2. Usaglašavanje i verifikacija stavova, načela i principa u široj stručnoj javnosti	145
5.2.3. Oblikovanje jasnih stručnih stavova u zakone i druge propise ...	145
5.2.4. Promovisanje stručnih stavova i zakonskih odredbi u političkoj i najširoj javnosti	146
5.2.5. Donošenje zakona i drugih propisa	146

	Strana
5.2.6. Realizacija kampanje s ciljem unapređivanja stavova najšire javnosti	146
5.2.7. Sprovođenje zakona u praksi	147
5.2.8. Permanentno praćenje i unapređivanje propisa	147
5.3. Evropski procesi u primeni propisa u bezbednosti saobraćaja	148
5.4. Ključne oblasti primene zakona	149
5.4.1. Značaj definisanja ključnih oblasti	149
5.4.2. Ključne oblasti u EU	150
5.4.3. Ključne oblasti u našim uslovima	151
5.5. Normativno uređenje bezbednosti saobraćaja u Srbiji	155
5.5.1. Istorijat	155
5.5.2. Normativno uređenje bezbednosti saobraćaja – struktura propisa ..	157
5.5.3. Struktura i sadržaj pravnih akata	159
Literatura	163

6. SAOBRAĆAJNE NEZGODE

6.1. Fenomenologija saobraćajnih nezgoda	167
6.2. Etiologija saobraćajnih nezgoda	168
6.2.1. Serije događaja	168
6.2.2. Primeri etiološke analize nezgoda	170
6.3. Dometi fenomenologije i etiologije saobraćajnih nezgoda	171
6.4. Pojam saobraćajne nezgode	171
6.4.1. Preporuka UN za definiciju saobraćajnih nezgoda	172
6.4.2. Normativne definicije saobraćajne nezgode	173
6.5. Teorije saobraćajnih nezgoda	174
6.5.1. Teorija slučaja	174
6.5.2. Teorija zaraze	175
6.5.3. Teorija sklonosti	175
6.5.4. Spell teorija	176
6.6. Modeli bezbednosti saobraćaja	176
6.6.1. Opisni modeli	177
6.6.2. Modeli predviđanja (analitički makromodeli)	179
6.6.3. Modeli faktora rizika (analitički mikro modeli)	180
6.6.4. Modeli koji prikazuju posledice saobraćajne nezgode	181
6.6.5. Modeli koji se oslanjaju na praćenje indikatora bezbednosti saobraćaja	183
6.7. Praćenje saobraćajnih nezgoda	188
Literatura	189

7. UVIĐAJ SAOBRAĆAJNIH NEZGODA

7.1. Pojam i zakonski osnov vršenja uviđaja saobraćajnih nezgoda	193
7.1.1. Procesualističke definicije uviđaja	193
7.1.2. Kriminalističke definicije uviđaja	193

	Strana
7.1.3. Uvidaj kao sistem radnji	194
7.1.4. Zakonski osnov za vršenje uvidaja	194
7.2. Značaj uvidaja saobraćajnih nezgoda	199
7.2.1. Značaj uvidaja za analizu konkretne saobraćajne nezgode	200
7.2.2. Značaj uvidaja za analizu stanja bezbednosti saobraćaja i upravljanje bezbednošću saobraćaja	201
7.3. Specifičnosti uvidaja saobraćajnih nezgoda u odnosu na ostale uvidaje	201
7.4. Metode fiksiranja lica mesta saobraćajnih nezgoda	203
7.5. Elementi uvidajne dokumentacije i njihove specifičnosti	204
7.5.1. Zapisnik o uvidaju	205
7.5.2. Fotodokumentacija	206
7.5.3. Skica lica mesta	207
7.5.4. Situacioni plan lica mesta	208
7.5.5. Ostali prilozi (najčešće su to izuzeti predmeti)	209
7.6. Tehnička načela izrade uvidajne dokumentacije	211
7.6.1. Načelo objektivnosti	211
7.6.2. Načelo usaglašenosti	212
7.6.3. Načelo sveobuhvatnosti	213
7.7. Praktična postupanja u razmatranju i razjašnjavanju saobraćajnih nezgoda	213
7.8. Problemi vršenja uvidaja saobraćajnih nezgoda u našim uslovima	215
Literatura	216

8. ELEMENTI SAOBRAĆAJNE TRASOLOGIJE

8.1. Pojam tragova saobraćajne nezgode	219
8.2. Značaj tragova saobraćajne nezgode	220
8.2.1. Kriminalistički značaj tragova	220
8.2.2. Saobraćajni značaj tragova	221
8.3. Klasifikacije tragova saobraćajnih nezgoda	222
8.3.1. Podela tragova prema vrsti	222
8.3.2. Podela tragova prema veličini	223
8.3.3. Podela tragova prema fazi nezgode u kojoj su nastali	223
8.3.4. Podela tragova prema mestu nalaženja	224
8.3.5. Podela tragova prema situaciji u kojoj su nastali	224
8.3.6. Podela tragova sa aspekta merjenja	226
8.4. Obrada tragova saobraćajnih nezgoda	227
8.4.1. Pronalaženje tragova na licu mesta saobraćajne nezgode	227
8.4.2. Obezbeđenje tragova na licu mesta saobraćajne nezgode	228
8.4.3. Markiranje tragova saobraćajnih nezgoda	230
8.4.4. Označavanje tragova saobraćajnih nezgoda	231
8.4.5. Načini fiksiranja tragova i predmeta saobraćajne nezgode	233
8.5. Najznačajniji tragovi saobraćajne nezgode: značaj i obrada	234
8.5.1. Tragovi kretanja vozila	234

	Strana
8.5.2. Otpali delovi i materijali sa vozila	247
8.5.3. Krajnji položaj vozila, lica i predmeta	249
Literatura	250

9. MESTO I ZNAČAJ POSLOVA BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA U POSLOVIMA JAVNE BEZBEDNOSTI

9.1. Poslovi bezbednosti saobraćaja u funkciji bezbednosti države i ostvarivanja prava i sloboda građana	253
9.2. Zaštitni sistem u bezbednosti saobraćaja	253
9.3. Mesto i uloga oup u zaštitnom sistemu bezbednosti saobraćaja	256
9.4. Poslovi bezbednosti saobraćaja u nadležnosti OUP-a	258
Literatura	259

10. NEPOSREDNA KONTROLA I INTERVENTNO REGULISANJE SAOBRAĆAJA

10.1. Neposredna kontrola saobraćaja	264
10.1.1. Neposredna kontrola učesnika u saobraćaju	264
10.1.2. Neposredna kontrola vozila u saobraćaju	264
10.1.3. Neposredna kontrola stanja puta i saobraćajne signalizacije	265
10.1.4. Najvažnija postupanja saobraćajne policije u neposrednoj kontroli saobraćaja	265
10.2. Neposredno (interventno) regulisanje saobraćaja	273
Literatura	274

11. UPRAVNO-PRAVNI POSLOVI BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA

11.1. Upravni poslovi bezbednosti saobraćaja	279
11.1.1. Upravni poslovi u oblasti vozila	279
11.1.2. Upravni poslovi u oblasti vozača	285
11.1.3. Inspeksijsko-tehnički upravni poslovi bezbednosti saobraćaja ..	290
11.2. Pravni poslovi bezbednosti saobraćaja	291
Literatura	293

12. INSPEKCIJSKO-TEHNIČKI POSLOVI BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA

12.1. Inspeksijski nadzor – pravni osnov i opšta razmatranja	297
12.2. Inspeksijski nadzor – sadržaj i procedura	299
12.3. Inspeksijsko-tehnički poslovi u oblasti osposobljavanja vozača i polaganja vozačkih ispita	303
12.4. Inspeksijsko-tehnički poslovi u oblasti ispitivanja vozila i tehničkih pregleda vozila	306
12.5. Inspeksijsko-tehnički poslovi u oblasti održavanja puteva i tehničkog regulisanja saobraćaja	307
12.6. Inspeksijsko-tehnički poslovi u oblasti prevoza	308
Literatura	310

13. PREVENTIVNO-PROPAGANDNI POSLOVI BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA

13.1. Snimanje i praćenje obeležja bezbednosti saobraćaja	313
13.2. Informisanje građana o stanju bezbednosti saobraćaja	315
13.3. Pomoć i podrška drugim subjektima bezbednosti saobraćaja	316
13.4. Učešće u pripremi strategija bezbednosti saobraćaja	316
13.5. realizacija posebnih programa sa rizičnim i najugroženijim grupama . .	316
13.6. Učešće u saobraćajnom obrazovanju i vaspitanju	317
13.7. Pomoć i učešće u kampanjama bezbednosti saobraćaja	318
Literatura	322

14. ODNOSI SAOBRAĆAJNE POLICIJE I JAVNOSTI

14.1. Društvene promene, promene policijske funkcije i odnosi policije i javnosti	327
14.2. Pojam i značaj odnosa saobraćajne policije i javnosti	328
14.3. Specifičnosti odnosa saobraćajne policije i javnosti	329
14.4. Zašto je važan odnos saobraćajne policije i javnosti?	330
14.5. Odnosi saobraćajne policije sa opštom javnošću	332
14.6. Neke karakteristike sadržaja rada saobraćajne policije značajne za odnose sa građanima	333
14.7. Odnosi sa institucionalizovanom javnošću	336
14.8. Odnosi sa stručnom javnošću	338
14.9. Osnovna načela u odnosu saobraćajne policije i javnosti	339
14.10. Unapređenje odnosa saobraćajne policije i javnosti	342
Literatura	345

15. PATROLNA I POZORNIČKA DELATNOST U BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA

15.1. Patrolna služba, vrste patrola	349
15.2. Određivanje potrebnog broja policajaca	352
15.3. Raspodela ljudstva i drugih resursa	354
15.3.1. Funkcionalna raspodela ljudstva i drugih resursa	355
15.3.2. Prostorna raspodela ljudi i drugih resursa	356
15.3.3. Vremenska raspodela ljudi i drugih resursa	358
15.4. Planiranje rada i rukovođenje radom stanice saobraćajne policije	360
15.4.1. Planiranje rada saobraćajne policije	360
15.4.2. Rukovođenje radom stanice saobraćajne policije	362
Literatura	367

16. SEKTORSKI RAD U BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA

16.1. Organizacija i način realizacije sektorskog rada	371
16.2. Poslovi i zadaci na sektoru	371
16.3. Mesto i uloga vođe sektora i komandira	372
16.4. Dosije sektora	373
Literatura	374
Indeks	375
Najznačajnije korišćene internet adrese	385
Literatura	389